

NOVICA

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tecaj XIII.

V Ljubljani v saboto 15. septembra 1855.

List 24.

Dober gospodar v hlevu.

Pod tem nadpisom bojo bravci naši, ki se pečajo s kmetijstvom, berž ko ne pričakovali, da jim bomo kaj povedali, kako naj živino glešajo v hlevu in kako naj ji strežejo, ali kako naj bo hlev napravljen, da se živina zdrava v njem ohrani itd.

Al od tega ne bomo tukaj ničesa govorili.

Po takem bojo morebiti mislili, da bomo od gnoja kaj novega jim povedali, — al tudi od tega ne bomo govorili. Kaj nek bo to, kar bomo danes slišali?

Nekaj bo, česar dosihmal v „Novicah“ še nismo na drobno razložili, čeravno smo sploh že marsikaj o tem priporočevali — in to je od živinske scavnice. Ako pogledamo v naše hleve ali če se ozremo tudi po vaséh in vidimo, kako se razteka po ulicah, nas misel obhaja, da kaj tacega bi se vendar ne vidilo, ko bi naši kmetovavci od kraja vsi pravi zapopadek od živinske scavnice imeli. Bomo tedaj od te kaj bolj natanko govorili.

Za polje je živinska scavnica taka dobrota, da bi je pri pametnem gospodarji gotovo nič v zgubo ne šlo, ako bi to on vedil. Ona je toliko vredna, kot vës drug gnoj. Po preiskavah učenega dr. Stöckhardt-a ima scavnica vse naše domače živine — le prešičja ne — veliko več rodovitnega gnjilca v sebi. 1 funt (ali 1 libra) ima dvakrat ali celó trikrat več rodovitne moči v sebi kakor 1 funt gnoja, zakaj v scavnici raztopljeni gnjilčni deli veliko hitreje in raje gnjijejo kakor enaki deli v gnoji, ki se le težko razkrojijo. Po tem se tedaj lahko zapopade, zakaj ona hitrejše svojo moč na njivi pokaže kakor gnoj.

Zraven gnjilca pa ima scavnica tudi lugastih solí v sebi, ktere pospešujejo rodovitno moč. V drugem gnoji pa je v primeri le malo teh lugastih stvari.

Se ena posebna lastnost živinske scavnice je, da scavnica kónj, goveje živine, ovác in koz, sploh vse tiste živine, ktera se od rastlin živí, ima posebno veliko tacihi stvari (gnjilca, kalija in natrona) v sebi, po kterih posebno rade rastejo štiblje in perje, manj pa tacihi (rudninskih), iz kterih se delajo semena. Iz tega vsak kmetovavec lahko spozná, za ktere setve je scavnica posebno tečna.

Memo družega gnoja, ki le počasi razpada in se počasi sparstenuje, ima scavnica to prednost, da hitro hitro naganja rast, ker se gnjilični deli, kterih obilo v sebi ima, hitro spremenijo v amonjak.

Naj več gnjilca v sebi pa ima človeška scavnica. En funt človeške scavnice ima toliko gnjilca v sebi, da en funt pšenice po njem zraste. Ravno te skušnje so tudi učile, da 1 funt kravje scavnice ima šestkrat več gnjilca v sebi, kakor 1 funt kravjeka.

Ali ni tedaj škoda, da večidel kmetovavcov tako malo porajta veliki dobiček, ki ga jim scavnica ponuja? Al bi ne bilo v velik prid vsacemu gospodarju, če bi si prizadeval, da bi mu nobena kapljica te rodovitne vode ne ušla? Gnoj večidel le en del scav-

nice v-se poserka, — če živina nima dovelj nastelje, da bi se je napila in če gospodar nima hleva tako napravljenega, da bi se stekala kam skupaj, teče iz hlevov in se pogublja po dvoriših in ulicah.

Res je, da scavnica škoduje rastlinju, če čista pride do njega, — al temu je lahko pomagati; zmeša in stanjša naj se z vodo, in vse te škode se ni bati. Tudi je treba, preden se scavnica s pridom rabi, da tako rekoč enmalo zavre in gnjiti začne, — taka je potem dobra. Spozná se pa, da je izvrela, če nima več penj poverh. Taka zavrela scavnica tekne vsim sadežem, na njivah in senožetih in povsod, kjer je treba, rodovitnost hitro pospešiti.

100 funtov scavnice ima okoli 2 funta gnjilca v sebi; kdor hoče iz scavnice tečno gnojilo narediti, naj enemu delu scavnice primeša tri dele gipsa ali apna; 80 centov take mešanice je dovelj oral njive dobro pognojiti in toliko zaleže kakor 10 voz živinskega gnoja.

Gospodarske skušnje.

Paša za čbele.

Da bi čbele zgodaj spomladi preden še tako drevje cvetè, kjer one mēd naberajo, oskerbel s pašo, je neki čbelar v Freilandu mesca velicega serpana (avgusta) lanskega leta obsejal njivo zraven čbelnjaka z ogeršico, in prav dobro jo je opravil; večidel so močnejši panjovi vagali po 60 do 80 funtov, eden celó čez cent.

Rodovitnost fižola samozernca.

Gosp. dr. Orel nam je te dni podal cel germ fižola, ki je izrastel iz enega zerna tega fižola, ki ga navadno samozernec, po nemški „Hundert für Eine“ imenujejo. Strokov nismo šteli, zerna pa — in našteali smo jih pošteno 514. To je pač rodovitnost, da je kaj! Ker gosp. dr. Orel hvali ta fižol, da je tudi prav dober, je vreden, da se obilo zaplodi po deželi. Kdor ga hoče viditi, ga lahko vidi v pisarnici kmetijske družbe, — kdor ga pa želi saditi, naj se oberne na gosp. dohtarja; nadjamo se, da ga ima kaj odveč za prodaj. Fižolček je drobán, bel in tankih lupinic.

Železni vitrijol zoper vrančni prisad.

Gosp. W. Reidemeister v Petrogradu na Rusovskem priporoča železni ali plavi vitrijol zoper vrančni prisad ali čerm. Raztopi se te soli, ktera ni draga in se dobiva v štacunah, v vodi, ki se bolni živini za pijačo daje. Koliko? ni povedal, — morebiti kaka 2 lota na poln škaf vode.

Kemijski pomenki za vsakdanje življenje.

Po J. Fausten-u spisal J. Pavalec.

Kaj se godi, kadar kaka stvar gori.

(Konec.)

V vsakdanjem življenji posebno pri gospodarstvu je terdi les, namreč hrastov, bukov, brezov in jelšov bolj